רבן שמעון בן גמליאל סבר אין אותיות נקנות במסירה. והלכך לריך עדי חזקה דכיון דא"ל אידך לך חזק וקני ויש לו עדים שהחזיק בה קנה דקרקע נקנית בכסף או בשטר מכירה ומתנה או בחזקה [קדושין כו.] והכי קאמר רשב"ג נדון בחזקה ולא בשטר: **א"ל אביי. לרב דימי: א"כ פלוגתא.** דבריך לדמר שאמר רבה למעלה [קסט:] לרבן שמעון אותיות נקנות במסירה ואתה אומר לרבן שמעון אין אותיות נקנות במסירה: **א"ל.** רב דימי לאביי ותפלוג כלומר איני חושש: **א"ל א"כ קשיא דר"ש בן גמליאל לו'.** הכא על כרחך הוזקקנו לפרש הברייתא דלעיל כדמר: **אלא אמר אביי.** מאי[ב] שטר דפליגי ביה רבי ורבן שמעון [ג] לאו בשטר הכתוב בשם אחר ומסרו לזה פליגי דהא אין לרבי אין לרבן שמעון אותיות נקנות במסירה כדאמרי' לרבי בהמוכר את הספינה (לעיל דף עו.) ולרבן שמעון לעיל בשמעתין כדמר אלא בשטר מכירה שכתב בו מוכר לנוקח זה כדין קרקע הנקנית בשטר פליגי וכגון שנמצא אחד מהעדים קרוב כו': **רבי סבר כרבי אלעזר.** דאמר בגיטין בפרק המגרש (דף פו.) אין העדים חותמים על הגט אלא מפני תקון העולם דעדי מסירה גורמין לכריתות גט ונמצא גט כשר בכתיבה בלא עדים אלא שיהא מוסרו לאשתו להתגרש בפני עדים דהא כתיב[ד] וכתב לה בכתיבה לאוד בלא חתימה מיילי ומיהו עדים בעינן שיראו שנתגרשה וה"ג כאילו אין עדים בשטר דמי הלכך נדון בשטר בלא עדי חזקה אלא שיביא עדים שנכתב ונמסר לו בפניהם שהשדה נקנה לו בשטר אע"פ שאין בו עדים: **ורבן שמעון בן גמליאל.** אומר בחזקה הוא קונה אי א"ל לך חזק וקני שהשטר בלא עדים אינו קונה כר"מ[מ] דעדי חתימה עיקר דהאי דכתיב וכתב לחתימת עדים קפיד קרא: **מודה ר' אלעזר כו'.** דדוקא גט שאין בו עדים כשר דאעדי מסירה קפיד רחמנא ומיהו אם חתמו שקר או עדים פסולים בתוך הגט הרי הוא פסול: **אלא אמר ריש לקיש הכל מודים.** רבי ורשב"ג מודים שאם מזייף מתוכו שהוא פסול כדר' אלא דמודה ר' אלעזר כו': **ואיבעיא אימא במודה.** מערער שכתבו לשטר שביד זה פליגי וקאמר מערער לא[נ] מכרתיו לך וממני נפל השטר ומצאתו: **אין צריך לקיימו.** דלא דמי לשאר דיעיס שהפה שאסר הוא הפה שהתיר שאפילו אם היה זה מערער ואומר לא כתבתיו לא היה לנו לחשוד את זה הלוקח בכך שלא נחשדו ישראל לעשות שטרות מזייפים אלא שהחמירו חכמים להשטרך קיום היכא דמערערי עליה הלכך כי אמר כתבתיו והמניה למי שהשטר בידו: **צריך לקיימו.** והכי קאמר רבן שמעון נדון בחזקה ולא בשטר שהשטר אינו מועיל לו כל זמן שלא נתקיים ע"י אחרים אע"פ שזה המערער מודה שכתבו דאיהו אמר כתבתי וקאמר נמי לא מסרתיו לו: **והא איפכא שמעינן להו.** בפרק שניים אוחזין [ב"מ ז.] דתניא שניים אדוקים בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתו ולוה אומר שלך הוא ופרעתיו לך [ו]יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר יחלוקו והוינן בה ולית ליה לרבי הא דתנן [ז]דשנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו ואמר רבא אמר רב נחמן במקויים דכולי עלמא לא פליגי דיחלוקו כי פליגי בשאינו מקויים רבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו [ח]ואי מקיים ליה גבי פלגא ואי לא חספא בעלמא הוא ורבן שמעון בן גמליאל סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ויחלוקו איפוך ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך אלא הכא בלברר קמיפלגי כי הא דרב יצחק בר יוסף הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני אמר ליה רבי יצחק יבואו פלוני ופלוני ויעידו אמר ליה אי לא אתו לא מהימנינא והא קיימא לן [ט]המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים אמר ליה אנא בההיא כשמעתא דמר סבירא לי דאמר רבי אבא אמר רב אדא בר אהבה אמר רב [י]האומר לחבירו פרעתיך בפני פלוני ופלוני צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו [יא][א"ל] והא אמר רב גידל אמר רב [יב]הלכה כדברי רבן שמעון בן גמליאל ואף רבי לא אמר מתוכו וכי האי גוונא נמי בשטרי מקח במזויף מתוכו בקרוב או פסול לא פליגי. אלא בדר' אבינא פליגי דאמר ר' אבינא הכל מודים. ר' ורשב"ג שאם אמרו בית דין או כתבו הוזקקנו לעדות של עדות ונמצאת עדותן מזוייפת ונמצא אחד קרוב או פסול היינו מזוייף מתוכה ואם בא לידון באותו שטר אין מועיל לו כלום עדי מסירה ועל מה נחלקו בשאין עליו עדים כלל דהההוא לא הוי מזוייף מתוכו רשב"ג סבר עדי חתימה כרתי וכיון דאין עליו עדים יהון בחזקה בלבד: ואיבעית אימא במודה בשטר כו' רבי סבר. כיון שמודה זה התובע בשטר שהוא כתבו לו אין צריכין לקיימו לא בחותמיו ולא להביא עדי חזקה. ורשב"ג סבר אע"פ שמודה שכתבו לו צריך לזה לקיימו להביא עדי חזקה ואם לא יכול לומר לו זה שמודה בשטר שטר אמנה הוא או שטר פסול. הלכך קאמר רבן שמעון בן גמליאל נדון בחזקה ולא בשטר: ולזה אמר שלך הוא. ברור ששלך היה שכתבתי לך ופרעתי לך והחזרת לי ונפל ממני: יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי. כלומר יביא עדים שמכיריו חתימת ידי עדים וכשר וגובה הכל להכי צריך לקיימו לדברי רבי לפי שהורע כחו שנפל: רבן שמעון בן גמליאל אומר יחלוקו. הואיל דשניהן אדוקין בו האי ממון המוטל בספק ויחלוקו יפרע לו הלוה החצי בלבד: והוינן בה לרבי אמאי לא יהא דין השטר זה כדין שנים שאדוקין בטלית שלדברי הכל יחלוקו: אלא במקויים השטר כולי עלמא לא פליגי דגובה המלוה פלגא דהיינו כ"א ישבע שאין לו פחות מחציו ויחלוקו: רבי סבר אע"פ שמודה הלוה בשטר שכתבו צריך למלוה לקיימו ואי מקיים ליה גבי פלגא כדין הטלית ואי לא מקיים ליה חספא בעלמא הוא הואיל ואינו יוצא כולו מתחת ידו. ורשב"ג סבר הואיל דאדוק בחצי יחלוקו. אלמא דאיפכא שמעינן להו ולא מצית מוקמת דבהכי פליגי: אלא הכא בלברר קמיפלגי. קס"ד השתא דתרוייהו סברי דחזקה עיקר והאי דקאמר נידון בשטר לא משום דצריך אלא קסבר הואיל וטען לפני בית דין דיש לו שני כחות חזקה ושטר צריך לברר טענתו שיש לו שטר להכי קאמר נידון בשטר עם החזקה. ורשב"ג סבר אין צריך לברר אלא בחזקה בלבד: מאי לברר. כי הא דרב יצחק בריה דרב יוסף הוה מסיק זוזי כו': אמר ליה. ר' אבא לר' יצחק נפחא: והא אמר רב גידל אמר רב

מסורת הש"ס

א) [גיטין ט: וש"נ], ב) [שם כא: וש"נ], ג) שם י:, ד) בכל הכ"י ליתא לתיבת כו. ד"ק, ה) לעיל קנד. כ"מ דף ז. עכ: כתובות דף יט. [שבת עח:], ו) ב"מ ז., ז) שם ב., ח) שבועות מא: [כתובות יח. עי' קדושין מנ:], ט) רש"ל, י) נ"ל הלכה כרבי ואף רבי, כ) בס"ל: סלי, ל) [דבריס כד], מ) [גיטין כא:], נ) [נ"ל מסרתיו], ס) [שבועות מא:],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותפלוג (אמר ליה הכי קאמינא מ' קשיא) תא"מ וי"ב גי' רשב"ס א"ל א"כ קשיא מ': (ב) רשב"ם ד"ה אלא וכו' ורבן שמעון ב"ג לאו מ' לרשב"ג אותיות מ': שבת מוכר כל"ל ותיבת בו נמחק: (ג) ד"ה אי מקיים מ' יגבה ממנו מלי חוב:

מוסף רש"י

עדי מסירה כרתי. דאמר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גובה מנכסים משועבדים, שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם, שמא ימותו עדי מסירה או יצאו למדינת הים, אלמא עדי מסירה עיקר (כתובות צד:) ואין צריך לחתום בגט, וכי כתב קרא וכתב אכתיבת גט קאי ולא אחתימת ידי עדים (גיטין פ: וכנר"ז שם כא:) כרתי, מצוי ליה ספר כריתות (קדושין מח.). עדי חתימה כרתי. דכי כתיב וכתב דקרא אחתימת עדים שהיא עיקר (שם כא:). במזרוף מתוכו. שאתם עליו קרוב או פסול או אלא לשמה (שם ד.) דאע"ג דאמר ר"א גט שאין עליו עדים כשר, דוקא אין עליו עדים אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן, דילמא קאתי למימסרייה באפייהו ומסתר עליהו (שם י:). מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. לוה שהודה בשטר שכתבו ועל פיו נתחתמו העדים, אין המלוה צריך לקיים לקיימו לוה שוב נאמן לומר פרעתי, ולא אמר דפריע, אבל משהשטר מוחזק על פי עדיו אין הלוה נאמן לומר פרעתי (ב"מ ז. ובנר"ז שבת עח:). שנים אדוקין בשטר. המלוה והלוה (ב"מ ז.). שלך הוא ופרעתיו לך. (שם). יתקיים השטר בחותמיו. קס"ד דס"ק אם השטר כשר שיקיימוהו חותמיו לומר כתב ידיהו הוא, הרי הוא נחזקתו (שם). וגבי ליה מלוה כולה. נתמיה (שם). במקוים. שכתוב בו הנפק שיצא ככר בנ"ד והעידו עדים על חתימת ידן וכותבין הדיינין בו שטרא דנן נפק קדמנא ואסהידו פלוני ופלוני על חתימת ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו כלומר (שם). דכולי עלמא לא פליגי דיחלוקו. דכי אמרינן דיתקיים השטר בחותמיו לא לגמגי מלוה כולו קאמר אלא לגמגי פלגיה, ופלוגתייהו כשאינו מקויס, דרבי סבר אע"פ שהלוה מודה ליה שכתב שטר זה ולוה לו מעות, צריך המלוה לקיימו בחותמיו, ואפילו השטר בידו נאמן הלוה לומר פרעתי, דלכל זמן שאינו מקויס מאן קמשוי ליה שטרא ליה שמודה הא אמר דפריע, אבל משהשטר מוחזק על פי עדיו אין הלוה נאמן לומר פרעתי, הלכך זה שנמיסר מוחזקים אי מקיים ליה מלוה בעדות ומשוי ליה שטר מעליא אין הלוה נאמן בחמירתו אלא על ידי חזקה זה שאתוק בו והכי הוא כשאר מילתא ופליג (שם). ואי לא חספא בעלמא הוא. שאפילו כולו ביד המלוה נאמן הלוה לומר פרעתי (שם).

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' טו ופ"ד הל' ב סמג עשין לד וסי' נ טוש"ע ח"מ סי' נא סעיף ז וטוש"ע אה"ע סי' קל סעי' ו וסי' קלג סעיף ג:

צג ב מיי' שם פ"ז הל' יז וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' נא סעיף ג וסעיף ז וטוש"ע אה"ע סי' קל סעיף יז:

צד ג מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הל' יד סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף טו:

צה ד מיי' פ"ט מהל' טוען ונטען הל' ז סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קלח סעיף ג:

צו ה מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הל' יד סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף טו:

צז ו מיי' פי"ז מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ע סעיף ג:

צח ז מיי' פ"ו מהל' טוען ונטען הל' ה ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' ע סעיף ב:

רבינו גרשום

להראות השטר ואם לא הראה השטר אלא עדי חזקה חיישינן דשמא החזיר לו השטר וחזרה מכירתו: אימא אף בחזקה. כלומר דשטר הוי עיקר ואם אין לו שטר אלא חזקה מועיל לו: רבי סבר אותיות נקנות במסירה. דכיון שמסר לו הלה את השטר קנה להכי אמר נידון בשטר דהיינו עיקר קנייה: ורשב"ג סבר אין אותיות נקנות במסירה. אא"כ החזיק נמי הקרקע להכי אמר אף בחזקה: ואמר לי' אביי. לרב דימי את מוקים פלוגתייהו איפוך במאי דאוקי רבה. לרבה קרי אביי מר. א"כ פליג אדמר: אמר ליה ותפלוג. ומה בכך אנא אמינא טעמא דידי והוא אמר טעמא דידיה: אמר ליה אביי אם כן קשיא דרשב"ג אדרשב"ג. דהכא אמר איפכא כדאמר לעיל לטעמא דרב דימי: אלא אמר אביי. לא קשיא הכא אמאי אמר רשב"ג אין אותיות נקנות במסירה כגון שנמצא אחד מן העדים שבשטר קרוב או פסול. ורבי דאמר נידון בשטר סבר לה כר' אלעזר דאמר לענין גט עדי מסירה כרתי. כלומר אותן שמוסר לה הגט בפניהם היינו עיקר כריתות וה"ג קא סבר דאע"ג דעדי השטר אחד קרוב או פסול נידון בשטר בעדי מסירה שאם יש לו עדים שמסר לו את השטר שכתב לו מכירה בפניהם מועיל לו השטר: ורשב"ג סבר כר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי. היינו עיקר כריתות הלכך קסבר כיון דעדי חתימה דהאי שטר פסול נידון בחזקה ולא בשטר: והאמר רבא. התם במס' גיטין מודה ר' אלעזר בגט מזוייף מתוכו. שאחד מן העדים קרוב או פסול פסול הגט ולא מועיל עדי מסירה. ועל מה נחלקו כגון על אותן ג' גיטין כגון כתב הגט ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש זמן ואין בו אלא עד אחד לא תינשא ואם נשאת הולד כשר דההוא לאו מזוייף

מסורת הש"ס

מ) [גיטין כא: וש"נ], נ) [שם כא: וש"נ.] דתניא שניים אדוקים בשטר כו': **יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי.** וגובה ליה מלוה כוליה וכדמפרשינן לקמן: **והוינן בה.** הכי קאמרינן בפ' שניים אוחזין [שם] אמר מר יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי וגובה לו מלוה כוליה בתמיה ולית ליה לרבי כו' יחלוקו וה"נ יגבה חצי חוב הכתוב בשטר ולא יותר: **א"ר נחמן במקויים.** בהנפק כולי עלמא לא פליגי דפלגי בין שניהם כדין משנתנו דשניים אוחזין: **אי מקיים ליה פליג.** כלומר אז יש ממש בדבריו ויגבה (מ) מהם חצי חוב שבשטר ואידך פלגא יפסיד בשביל תפיסת הלוה שאדוק עמו בשטר: **אלא הכא בלברר קא מיפלגי.** אדם שטוען למערער שני מיני חזקות יש לי אחת שיש בידי עדיין שטר מכירה שעשית לי על זה השדה ועוד שיש לי עדי חזקת שלש שניס וקאמר רבי נדון בשטר שצריך לברר ולאמת את דבריו ולהביא את השטר כמו שטען ועדי חזקה בלא שטר לא יועיל לו כאן מאחר שזה עומד ומערער לא מסרתי לך שטר מעולם ולא מכרתי לך ושלא כדין החזקת והלה טוען שטר יש עדיין בידי ואילו לא טען כך היה די לו בעדי חזקה כדאמר בחזקת הבתים (לעיל כט.) דעד תלת שנין מזדהר אינש בשטריה טפי לא מזדהר ורבן שמעון סבר נדון אף בחזקה לבדה כאילו בא לידון בחזקה לבדה בלא שטר וכל שכן שאם הביא שטר מכירה לא בעי תו עדי חזקה דאין אדם צריך לברר ריבוי טענות שטען שאין לריכים לו וכי היכי דאילו טען מעיקרא אבד שטרי ויש לי חזקה שלש שניס די לו בכך כי טען נמי יש לי שטר עם החזקה די לו בחזקה בלא שטר: **מבעיה לדינא.** ר' חייא לרבי אבא: **אטו לא מהימנינא.** לומר פרעתי אפי' בלא עדים: **והא קיי"ל.** בפרק שבועת הדיינין[פ]: **לשמעפך.** דאמרת משמיה דרב צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו. ומיהו אי אתו הני סהדי ואמרי לא היו דבריס מעולם הא אמר רבא בפ' שבועת הדיינין (שבועות דף מא:) כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש וכו' והלכתא כרבא ונשבע הלוה שפרעו ופטור: **א"ל.** ר' אבא: **והאמר רב גידל אמר רב הלכה כרשב"ג.** שאמר נדון אף בחזקה לבדה דכיון דלא היה צריך לטעון שטר יש בידי מאחר שאכלה שני חזקה אין צריך לברר את דבריו שהרבה לטעון מה שאין צריך ואגא נמי כיון דבלא עדיס מהימנינא איני צריך לברר ולהביא עדיס שאמרתי: **ואף רבי לא אמר אלא לברר.** כלומר מן הדין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שאף רבי לא נחלק אלא משום דסבירא ליה דצריך לברר את דבריו אחרי שטען שיש לי שטר ורבי מודה שאם לא טען לא היה צריך אלא חזקה לבדה וכיון דלא הויא פלוגתייהו אלא כדי לברר נראין דברי רבן שמעון בן גמליאל שאין לו להפסיד בשביל שפת יתר: אמר

מסורת הש"ס

מ) [גיטין כא: וש"נ], נ) [שם כא: וש"נ.] דתניא שניים אדוקים בשטר כו': **יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי.** וגובה ליה מלוה כוליה בשטר כו': **והוינן בה.** הכי קאמרינן בפ' שניים אוחזין [שם] אמר מר יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי וגובה לו מלוה כוליה בתמיה ולית ליה לרבי כו' יחלוקו וה"נ יגבה חצי חוב הכתוב בשטר ולא יותר: **א"ר נחמן במקויים.** בהנפק כולי עלמא לא פליגי דפלגי בין שניהם כדין משנתנו דשניים אוחזין: **אי מקיים ליה פליג.** כלומר אז יש ממש בדבריו ויגבה (מ) מהם חצי חוב שבשטר ואידך פלגא יפסיד בשביל תפיסת הלוה שאדוק עמו בשטר: **אלא הכא בלברר קא מיפלגי.** אדם שטוען למערער שני מיני חזקות יש לי אחת שיש בידי עדיין שטר מכירה שעשית לי על זה השדה ועוד שיש לי עדי חזקת שלש שניס וקאמר רבי נדון בשטר שצריך לברר ולאמת את דבריו ולהביא את השטר כמו שטען ועדי חזקה בלא שטר לא יועיל לו כאן מאחר שזה עומד ומערער לא מסרתי לך שטר מעולם ולא מכרתי לך ושלא כדין החזקת והלה טוען שטר יש עדיין בידי ואילו לא טען כך היה די לו בעדי חזקה כדאמר בחזקת הבתים (לעיל כט.) דעד תלת שנין מזדהר אינש בשטריה טפי לא מזדהר ורבן שמעון סבר נדון אף בחזקה לבדה כאילו בא לידון בחזקה לבדה בלא שטר וכל שכן שאם הביא שטר מכירה לא בעי תו עדי חזקה דאין אדם צריך לברר ריבוי טענות שטען שאין לריכים לו וכי היכי דאילו טען מעיקרא אבד שטרי ויש לי חזקה שלש שניס די לו בכך כי טען נמי יש לי שטר עם החזקה די לו בחזקה בלא שטר: **מבעיה לדינא.** ר' חייא לרבי אבא: **אטו לא מהימנינא.** לומר פרעתי אפי' בלא עדים: **והא קיי"ל.** בפרק שבועת הדיינין[פ]: **לשמעפך.** דאמרת משמיה דרב צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו. ומיהו אי אתו הני סהדי ואמרי לא היו דבריס מעולם הא אמר רבא בפ' שבועת הדיינין (שבועות דף מא:) כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש וכו' והלכתא כרבא ונשבע הלוה שפרעו ופטור: **א"ל.** ר' אבא: **והאמר רב גידל אמר רב הלכה כרשב"ג.** שאמר נדון אף בחזקה לבדה דכיון דלא היה צריך לטעון שטר יש בידי מאחר שאכלה שני חזקה אין צריך לברר את דבריו שהרבה לטעון מה שאין צריך ואגא נמי כיון דבלא עדיס מהימנינא איני צריך לברר ולהביא עדיס שאמרתי: **ואף רבי לא אמר אלא לברר.** כלומר מן הדין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שאף רבי לא נחלק אלא משום דסבירא ליה דצריך לברר את דבריו אחרי שטען שיש לי שטר ורבי מודה שאם לא טען לא היה צריך אלא חזקה לבדה וכיון דלא הויא פלוגתייהו אלא כדי לברר נראין דברי רבן שמעון בן גמליאל שאין לו להפסיד בשביל שפת יתר: אמר

אלא לברר. פירש רבינו תם לברר אמיתת הדברים ולהעמיד על האמת ואם ימצאו ויאמרו לא ראינו מעולם מיחייב[א] אבל אם לא ימצאם לא אבד בכך[ב] שאין סברא שהיה מחייבו בשלם על זה אם לא יוכל למצא כי מה דין הוא זה שיפסיד בחנם אם לא יוכל לאמת דבריו שלא היה צריך לטעון ועוד דהכי משמע אנא נמי לברר קאמינא ולא לחייב שאם היה מחייבו (ג) לברר מה תשובה היא זו אנא נמי לברר מכל מקום היה מחייבו ואדרבה מה שמזכיר לברר אינו כי אם קושיא על טעמו כמו שפירש רשב"ם ואף רבי לא אמר אנא לברר הלכך לא מסתבר טעמא לחייבו משום הכי ובשבועות פרק שבועת הדיינים (דף מא.) דקאמר אתו פלוני ופלוני ואמרו לא היו דברים מעולם ואמר רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש אמר ולא אדעתיה[ג] תימה דאמר הכא צריך שיבואו פלוני ופלוני ויעידו וי"ל דרבא כרשב"ג ס"ל כדפסיק רב פ (פפא) א"ל אפי' פ [לרבי] וכדפי' ר"ת דמפרש הכא אם לא ביירר לא הפסיד דיש לו לברר כל מה שיוכל[ד] ומ"מ אי לא משכח להו או אומרים להד"מ י"ל דלא מפסיד[ה] אבל תימה הרשב"ם הביאה על זה שצריך שיבאו פלוני ופלוני ויעידו משמע שרוצה להעמידה כרבי אפילו לפי' שלו (ד) ושמא היה רוצה לומר דגרע היכא דלא הביאם מהיכא דאייתינהו ואמרו להד"מ ולא הבנתי כלל[ו] ויש מישבים דבריו אלישב דרבן שמעון בן גמליאל וסובר שהלכה כוותיה ואפי' למ"ד התם הוחזק כפרן אתי שפיר כרבן שמעון בן גמליאל די"ל דלא אמר ר"ש בן גמליאל אלא דא"ל להביא[ז]: **אין הלכה לא כר' יהודה בו'.** פירש רשב"ם דאמר עדים מקרעים את השטר דהכי משמע יחליף אפילו בעדים וכן הוא לפי המסקנא דשמיע ליה ברייתא ולא הדר דאיהו מכשר בעדים ואיהו מצריך ב"ד אבל רב נחמן לא היה סובר מילתיה דרב הכי דא"כ מאי הא דקאמר לרב הונא אי שמיע ליה כו' הוה הדר ביה ממה שהיה אומר אין הלכה כר' יהודה מי אלימא ממתני' דמשמע נמי בעדים ואפ"ה פליג עליה ות"ת במשנה לא תני עדים בהדיא מ"מ איהו ס"ל דעדים קאמר ופליג עליה דתנא הוא ופליג ונראה לר"י דרב נחמן סבר לה למילתיה דרב הכי אין הלכה כרבי יהודה דאמר יחליף וכותבין ליה מזמן שני[ח] דס"ל דרבי יהודה מזמן שני קאמר מדלא פירש במשנה וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון וממאי דהדר ליה ר' יוסי וכן יפה לו ולא יגרע כחו אל זה משמע (ט) דר' יהודה מזמן שני קאמר[ט] דאי מזמן ראשון מה הורעת כח איכא והשתא קאמר שפיר אי הוה אמינא ליה הא דתניא עדים מקרעין לו את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ממאי דמצריך ב"ד כדי לכתוב מזמן ראשון ולא הוה פליג אברייתא בהכי[י] שכל עצמו לא בא אלא לאפוקי (יא) ממה שהיה סבור אר' יהודה לא היה מכשיר מזמן ראשון בנבד כלל אפי' בב"ד מדלא קאמר ליה במתניתין ובא רב לומר שאע"פ שבעדים י"ל שאין להכשיר מזמן ראשון בב"ד מיהא ראוי להכשיר[יא] ואי הוה ידע דר' יהודה הוה מכשיר אפי' בעדים מזמן ראשון לא הוה פליג עליה[יב] ותימה לרעיל (דף קסח.) דנמחק כותבין לו מזמן ראשון כן פירש רשב"ם התם וביום פלוני דקאמר התם היינו שהיה כתוב (יא) זמן ביום פלוני והכי משמע קצת מדבעי ב"ד[יג] ואמאי לא כותבין הכא מזמן ראשון כי התם לרבי יהודה אליבא דרב דהוה ס"ל דמזמן שני כותבין לר' יהודה ומצינן למימר דרב נחמן ס"ל דרב הוה מוקי לה ההיא דנמחק בכתיבת זמן ראשון אליבא דנפשיה ואליבא דר' יהודה מזמן שני דמגופה דההיא משנה לא מוכחא לר' יהודה אי מזמן ראשון אי מזמן שני אף על גב דמצרכי בית דין איכא למימר מזמן שני דאפי' מזמן שני איכא למימר שאין לעדים לכתוב שלא מדעת לוה ואפילו אותם עדים שעשאוהו אין רשאין לעשות אחר שכיון שעשו שליחותן אין חוזרין ועושין שליחותן דומיא דגט שאם לוה לכתוב גט וליתן לשלוחו שנעשה שליח להולכה וכתבו ונתנו לו ונמחק או אבד שאין יכולין לעשות אחר כדמוכח בפרק התקבל (גיטין דף סג.) ואע"פ שיש לתת חילוק שבדין (יב) שבגט לא יעשו גט שני דבעינן שיאמר לסופר כתוב ולעדים לחתום ומן השני לא אמר להם כלום[יד] אבל הכא בלא צווי יכול להיות כשר שאינו אלא לראיה לגלות שנשתעבדו נכסיו על ידי השטר הראשון ואחרי שנשתעבדו לא יפקע השעבוד ומ"מ אע"פ שאין דומה לגמרי לגט נוכל לומר שאין להם לכתוב עליו שעבוד אלא מדעת כיון שנאבד מן המלוה אותו שכתבו ונתנו לו על פי לוה אין רשאין לעשות אחר כ"ש עדים אחרים שזה השטר משיק לו אפילו לא יכפור כלום שאע"פ שגם אם לא נכתב היה גובה מלקוחות שלקחו אחר שנמחק הראשון כאילו היה קיים כיון דאית ליה קלא להאי מלוה כדמשמע בחזקת הבתים (לעיל דף מב.) אי לא משום דמאן דיזיף בצנעא יזיף היתה מלוה על פה גובה מן הלקוחות אף על גב דמצי לאטעויינהו ללקוחות ולומר להן בשעת מכר פרעתי ושטרא ליכא לאפוקי עלייהו מ"מ משיק השטר השני אלוה שאם יפרע לו ואין לו שטר אין לו לדאוג כלום ואם יש שטר זימנין דמשתמיט ולא יהיב ליה ואמר יהיבנא לך למחר או ליומא אוחרא והדר גבי זימנא אחריתי ועוד יש לומר דרב נחמן ס"ל דמודה רב היכא דנמחק שעושין לו בית דין שטר אחר מזמן ראשון משום דהתם אין לחוש אם זה דומה למוקדם כיון שבית דין בעצמם כותבין אותו דבית דין אלימי לאפקועי ממונא ולא יבא לחתום בשטר מוקדם על ידי שנכשיר זה אבל הכא כותבין ליה עדיס הלכך אין להם כח לחתום מזמן ראשון שדומה למוקדם שלא יבאו לחתום בשטרי מוקדמין ועוד יש לומר דגבי נמחק אין דומה כל כך למוקדם מאחר שזהו שטר ראשון אלא שמעתיקין אותו[טו] אבל הכא שטר חדש שהיו כותבין בו זמן ראשון היה דומה למוקדם[טז] וקלא היה משמע דבנמחק נמי (טז) זמן[יז] שני והכי משמע לישנא קלא דקאמר הוליא שטר מחוק ביום פלוני[יח] ומיהו הוה קשה איפכא לרב דאמר זמן ראשון ולר' יהודה דבסמוך דאמר אפילו בעדים מזמן ראשון ואין לומר שבנמחק אין ראוי כל כך זמן ראשון (י) שאינו מדעת שניהם כי כמו שפירש ר"י ורבינו שמואל נראה עיקר תדע דהא בהגוזל קמא (ב"ק דף לח:) גבי שורף שטרות אי דאיכא סהדי כו' ומשמע שאז לא יפסיד כלום ועוד תימה דלעיל בנמחק בעי ב"ד לכ"ע והכא קאמר ר' יהודה עדים וזה אומר ר"י דהכא דכתיבי מדעת שניהם לא בעו אלא עדים[יט] אבל בנמחק כותבין שלא בפני הלוה וכיון שמזיק לו נראה (כ) אין לעדים לעשותו שלא מדעתו: אלא

אמר ליה אנא נמי לברר קאמינא. כלומר כרבי סבירא לי ואם לא ביירר דבריו הפסיד וכן פירש רבינו זקני מ"כ בפרק זה בורר אליבא דרבי שצריך לברר ואם לא הביא שטר הפסיד. ויש לשון אחר ואין בו ממש. ואע"פ שהלכה כרבי מחבירו בהא הלכתא כרבן שמעון שאין צריך לברר כדאמר רב גידל אמר רב: **מתני' מי שפרע מקצת חובו.** במלוה בשטר מיירי ואיכא למיחש פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו: **רבי יהודה אומר יחליף.** יקרע אותו השטר ויכתוב לו שטר אחר לפי חשבון הנשאר מזמן ראשון כדמפרש בגמרא: **יכתוב שובר.** ויסמרהו הלוה: **לשמור שובריו.** שאם אבד שוברו יחזור המלוה ויגבה כל חובו: **א"ל ר' יוסי כן יפה לו.** למלוה שיהיה הלוה בדאגת שימור שובריו ולא המלוה דעבד לוה לאיש מלוה[ד] כדאמרינן בגמרא: **ולא ירע לחו.** של מלוה להחליף שטרו[ה] כדאמר ר' יהודה כדי שיכוף לפרעו: **גמ' אין הלכה לא כרבי יהודה.** שאמר יחליף ואפילו לכתוב לו מזמן ראשון על ידי עדים בלא בית דין כדמפרש ואזיל דלא אלימי עדים לקרוע שטר ולהחליף ולגבות מזמן ראשון: **ולא כר' יוסי.** דאמר כותבין שובר ונרין לשמור שובריו מן העכברים: **וכותבין לו שטר אחר.** לפי סכום המעות שחייב לו עדיין ורב תנא הוא ופליג: **אי שמיע ליה לרב הא דתניא.** לקמן בשמעתין [קעא.] במילתיה דר' יהודה בפורע חצי חובו שמקרעין עדים כו'[ט]: **הוה הדר ביה.** רב והיה מודה שהלכה כר' יהודה דהא רב נמי ס"ק דמה לי ב"ד מה לי עדים: **שמעה ולא הדר ביה.** דברייתא תני עדים מקרעין ואיהו אמר ב"ד דוקא ולא עדים: בשלמא

אמר[א] אלא לברר א"ל אנא נמי[ב] לברר קאמינא: **מתני'**[ג] מי שפרע מקצת חובו ר' יהודה אומר יחליף רבי יוסי אומר[ג] יכתוב שובר אמר רבי יהודה נמצא זה צריך להיות שומר שוברו מן העכברים אמר לו רבי יוסי כך יפה לו ולא ירע כחו של זה: **גמ'** אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא[ג] ב"ד מקרעין השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון אמר ליה רב נחמן לרב הונא ואמרי לה רב ירמיה בר אבא לרב הונא אי שמיעא ליה לרב הא[ג][ברייתא] דתניא עדים מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון הוה הדר ביה אמר ליה שמיע ליה ולא הדר ביה

צב א מיי' פט"ו מהל' טוען ונטען הלכה ג ועיין (בהגהות) [בהגהות] וכמגיד משנה סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן קמ סעיף ד:

קא ב מיי' פ"ו שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ע סעיף ב:

קא ג מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הל' טו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' נד סעיף א:

מוסף רש"י

יחליף. יכתוב שטר אחר כדי מוב הנשאר ויקרע הראשון ולא יכתוב שובר להרע כח הלוה שיצטרך לשמור שוברו מן העכברים (כתובות נו.). יכתוב שובר. ולא יחליף להרע כח המלוה לגמול שעבודו מזמן ראשון (שם). שטרי חוב המוקדמין. ליכתב קודם המלוה (סנהדרין לב.) שהקדים זמן הכתוב בשטר ליום כתיבתו, אי נמי שנכתב השטר באחד בניסן וכן כתוב בו באחד בניסן לוה פלוני מפלוני, והוא לא לוה ממנו כלום עד ט"ו בניסן, גם זה מוקדם ופסול, שאין לו לגרוף אלא מזמן ההלואה ואילך ולא כאביי דאמר (ב"מ יג.) עדיו בחתומיו זכין לו (לעיל קנז:). פסולין. לפי שאלה לגרוף לקוחות שלקחו שדה מן הלוה מזמן שנשטר, ואלא כדין הוא, שהרי קדמה מכירה להלואה ובשטר מעיד שהלואה קדמה, לפיכך קנסוהו מלגבות בו ולא יגרוף אפילו מזמן המלוה ואינו אלא כמלוה על פה שאינו גובה מן המשועבדים (ר"ה ב. וכעי"ז ב"מ עב.) וקנסין היתרא אתו איסורא ופסול אפילו מזמן שני (סנהדרין לב.). והמאורדרין. שנאמר עדים ואמרו אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן, כשריין. דמעלינהא היא, דקא מחיל לשעבודא עד השתא (שם) אי נמי כתבוהו ביום אלוה אך אינה הזמן בתוך השטר וכתב בו בתשרי, כשרין שמחל לו השעבוד עד תשרי ולא יגרוף לקוחות אלא מתשרי ואילך (לעיל קנז:).

רבינו גרשום

בחזקה בלבד נידון ואין צריך לברר שיראה השטר: ואף רבי לא אמר. דנידון בשטר: אלא לברר. קאמר דמטרחינן ליה לאיתויי שטרא ואי לא מייתי לא מעכב ונאמן אף אנא נמי אע"ג דלא אתו סהדי מהימנא: אמר ליה אנא נמי לברר קאמינא לך. דיבואו פלוני ופלוני ויעידו כדי שיתבררו דבריך ובלאו הכי מהימנת. ואמר לן רבי דאמר ליה ר' יצחק נפחא אנא נמי לברר קאמינא לא כדקאמרת דרבי לא אמר דנידון בשטר אינו אלא כדי לברר ולא משום דוקא קאמר אנא סבירא לי דהאי לברר משום דוקא קאמר וצריך תרתי אף את אי לא מבררת (דצריך) לא מהימנת: **פ"ם** ר"י אומר יחליף. שטרו ויכתוב שטר אחר מן המותר בלבד ויקרע שטר ראשון ויכתוב זמן שטר שני מן אותו יום שיפרע לו המקצת ואל יכתוב מזמן כתיבת שטר הראשון לפי שכיון שנקרע לא מצי טריף למפרע מן זמן ההלואה אלא מן יום כתיבת שטר שני טריף לקוחות: ור' יוסי אמר. לא יקרע שטר הראשון אלא יכתוב לו המלוה ללוה שובר ממה שפרע לו ויתן לו: אמר ר' יהודה. אם כן צריך הלוה שישמור שוברו מן העכברים שאם יאכלוהו עכברים יוציא מלוה שטרו ויגבה ממנו כל חובו כבתחלה: א"ל ר' יוסי וכן יפה לו. שיהא שומר שוברו: ואל ירע כחו של זה. ונכתב לו זמנו משעת פריע' מוטב שירע כחו של לוה משום דעבד לוה לאיש מלוה: אין הלכה כר' יהודה. דמתני' דסבירא ליה דיחליף ויכתוב מזמן שני: ולא כר' יוסי. דאמר יכתוב שובר: אי שמיעא ליה לרב הא דתניא. דבקריעת עדים סגי הוה הדר ביה ממאי דאמר דבית דין מקרעין: אמר ליה ודאי שמיעא ליה ולא הדר. דקסבר טריף האי מלוה לקוחות בהאי חצי שטר מזמן ראשון כמו שהיה עושה כשהיה כל חובו שבאים לשעבד הלקוחות מכאן ואילך בשטר אחר בלא דעתו של לוה. **סס.** יט. שהרי יכול זה לשעבד נכסיו לכל מי שירצה. רמיו יוסף.

מסורת הש"ס

(א) [כתובות נו.], (ב) [שם טז: וש"נ], (ג) רש"ל, (ד) [משלי כנ], (ה) רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ולא יבא וכו' וכדאמר ר' יוסי בברייתא כדי שיכוף לפרעו: (ב) ד"ה אי שמיע הל"ל עם ד"ה הוה וכו' ממי ה"ק שמקרעין כו' ומה לי ב"ד: (ג) תוס' ד"ה אלא וכו' היה מחייבו מה תשובה כל"ל ותיבת לברר נמחק: (ד) בא"ד אפילו לפירוש שלו וי"ל דרבינו שמואל היה רולה לומר: (ה) ד"ה אין וכו' משמע נמי דרבי יהודה ממזן: (ו) בא"ד אלא לאפוקי בלבד ממה שהיה סבור וכו' ממזן ראשון כלל אפי' כל"ל: (ז) בא"ד הזמן ביום פלוני וכו' כי התם לר' יהודה אליבא דרב למאי דהוה סלקא אדעתיה דרב נחמן דממזן שני מיפקע לר' יהודה: (ח) בא"ד שבין הוא שבגט: (ט) בא"ד דנממתק נמי בותבין זמן שני: (י) בא"ד כל כך זמן ראשון כיון שאינו: (כ) בא"ד נראה שאין לעדים:

מוסף תוספות

א. [ד]הוחזק כפרן. רשב"ש. ב. [וכן נמי] אם אמרו אין אנו זכורין או אין אנו מכוונין עכשיו העדות היטב. חורזין לעיקר הדין, [ד]נשבע הנתבע שפרע ומיפטר. רשב"ש בשם ר"ת. ג. [כיון] שלא אמר לו זה בשעת הלואה בעדים פרע לי הלכך לא שם לבו לזכור אם בעדים פרע אם שלא בעדים ואמר בעדים פרעתיך ולא אדעתיה ואינו הוחזק כפרן בכך. רש"י שבועות מא: ד. לעמוד על אמתות הדבר אם רוצה לצאת ידי שמים, להביא השטר וכן נמי העדים שפרע בפניהם. שיטה מקובצת בשם ר"ת. ה. כיון שאינו אלא שפת יתר, ואם היה רוצה לא היה צריך. שם. ו. והראב"ד ז"ל פי' דהתם נמי חייב ולא בא רבא לומר אלא שלא הוחזק כפרן, שאילו אמר לאחר מיכן חזרתי ופרעתי נאמן. רשב"ש. ז. ומסתברא לי דהא דר' יצחק נפחה ליתא, ולא בכי הא אמרה רבי, דעד כאן לא קאמר רבי אלא בשטר וחזקה דחזוקה מכח שטרא קא אתיא, והילכך כחדא מילתא היא וצריך לברורה, אבל [ה]אומר במלוה על פה פרעתי נאמן וכי אמר פרעתי בפני עדים נאמנות פרעון לא מכח עדים קא אתי, ובכל כי הא מודה רבי דא"צ לברר. רשב"ש. ועיין מיוסי הר"ן ובריטב"ש. ח. ולא אשכח תקנתא להחליף מזמן ראשון ע"י ב"ד. שיטה מקובצת בשם רבינו יונה. ט. דהיינו הרעת כח שמפסיד שעבודו מזמן ראשון. שיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש. י. [ד]היה סומך עליו ולא היה מצריך ב"ד. רמב"ן. יא. דאע"פ שנקרע השטר הראשון ונפקע שיעבודו ראשון ב"ד לשעבד נכסיו כדמעיקרא מן הזמן הראשון במה שנשאר לפרוע. ריטב"ש. יב. מיהו למסקנא דשמעתין... אפשר דר' יהודה דמתניתן יחליף מזמן ראשון ור' יוסי שאמר ליה ראשון. שיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש. יג. ולא פליג ר' יהודה. סבר יחליף בעדים מזמן ראשון ורב סבר דוקא בב"ד. שיטה מקובצת בשם רבינו יונה. יד. ואינם שלוחים עוד לחזור ולכתוב גט כשר. רש"י גיטין סג: טו. [ד]לא נמחל השעבוד שהרי לא נפרע עדיין. שיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש. טז. [דב]פרע מקצת כבר נתבטל השטר כיון דנמחל מקצת השעבוד ואין לעשות שטר אחר מזמן ראשון. שם. אמנם מלשון התוס' משמע דרק דומה למוקדם ומלשון זה משמע דהוי ממש מוקדם. יז. דס"ל לתנא דמתניתן שאין ב"ד יכולים לשעבד למפרע את הלקוחות בשטר שעושין לו עכשיו. רבינו יונה. יח. דאי אמרת שעושין לו קיום מזמן ראשון לא היה לכתוב נמחק שטרו ביום פלוני. רבינו יונה. ואע"פ שאין עושים לו קיום אלא מזמן שני אפ"ה צריך ב"ד כיון שאינו לפרוע. יט. שהרי יכול זה לשעבד נכסיו לכל מי שירצה. רבינו יונה.